

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ ІМ. Т.Г.ШЕВЧЕНКА

На правах рукопису

ГОН ОЛЕКСАНДР МОЙСЕЙОВИЧ

**ПОЕТИЧНА СПАДЩИНА СВІНБЕРНА У КОНТЕКСТІ
ТВОРЧИХ ПОШУКІВ АНГЛІЙСЬКИХ МИТЦІВ
КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТ.**

10.01.04 - Література зарубіжних країн

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата філологічних наук

Київ - 1995

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у відділі світової літератури та компаративістики Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України.

Науковий керівник - доктор філологічних наук,
професор ДЕНИСОВА Т. Н.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук,
професор ШПАК В.К.

кандидат філологічних наук,
доцент ЖЛУКТВЕНКО Н.Ю.

Провідна організація - Миколаївський державний педагогічний інститут.

Захист відбудеться 6 вересня 1995 року на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 01 24 01 при Інституті літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України (252001, Київ - 1, вул. М.Грушевського, 4).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України.

Автореферат розісланий 26 вересня 1995 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

ГАЙНІЧЕРУ О.І.

ЛНБ ім. В. Стефаніка
АН України

Актуальність проблеми.

У дисертації досліджуються поезії та ліричні трагедії Алджернона Чарлза Свінберна (1837 - 1909). Вивчення творчого набутку цього класика англійської літератури в Україні, як і загалом у слов'янському світі, ще тільки починається: на сьогодні на терені СНД немає жодної монографії, присвяченої Свінберну як, до слова, і збірки художніх творів. Між тим без його імені не обходиться переважна більшість підручників і літературознавчих праць з історії англійської літератури минулого століття. Без постаті Свінберна, розкриття ідейно-художніх доміант його творчості сьогодні неможливо досягнути суцільності різних світоглядних концепцій у культурі Англії і, ширше - Європи рубежу століть. Сучасне літературознавство, самоусвідомлення якого живиться спробами збагнути парадокси культури "кінця ще одного століття", у пошуках відповідей на "прокляті питання" постійно оглядається на епоху зародження естетики модерну. З'ясування естетичних та ідеологічних констант Свінбернового світобачення є лише першим кроком у спробах наблизитися до створення системної картини багатогранного літературного процесу, де віддзеркалено конфлікт ренесансної віри у прогресуючий характер людського буття із "засадами естетичного модерну" (Ю.Хабермас), в основі яких - циклічна міфопоестика, відмова від перфекціоністських цінностей.

Наукова новизна дослідження визначається декількома факторами:

- це перша у вітчизняному літературознавстві спроба відтворити ідейно-художню своєрідність творчої індивідуальності Свінберна-поета і драматурга;
- реферована робота є спробою дослідити органічність творчої еволюції письменника, яка виявилася у переході від "символічних героїнь" (збірка "Вірші та балади", 1866) та алегорії (книга "Пісні двох народів", 1871) до міфопоестики (лірична драма "Ерехтей", 1876) - пошук, що вивершився у творчому оновленні жанру ронделя (збірка 1883 року "Століття ронделя"). Саме цей вид репризної лірики виявився конгеніальною формою передачі циклічного трактування постом світобудови;
- теоретична новизна дослідження полягає у спробі виокремити особливий тип дедуктивної поезії, якій умовно пропонується назвати "композицією уроборос".

Об'єктом дослідження є твори Свінберна за жанровою класифікацією: стилізовані давньогрецькі трагедії "Аталанти в Калідоні" (1865) та "Ерехтей", ронделі, збірки ліричних творів усіх трьох періодів творчості поета в контексті артистичних пошуків англійських митців кінця XIX - поч. XX ст. При аналізі мистецького доробку Свінберна дисертант звертався до тих джерел творчого натхнення, пересмищення, пародії, трагестії, дессакралізації та стилізації у

творах Свінберна, якими слугували посту тексти Біблії, античної, середньовічної, ренесансної і новітньої літератури.

Науковою метою роботи є: проаналізувати стан вивчення творчості Свінберна у літературознавстві ХХ ст.; дослідити постпуку ліричних трагедій Свінберна, зокрема - природу художнього конфлікту "Аталанти в Калідоні", співвідношення техніки символізму та художньої концепції "Ерехтея"; з'ясувати новаторство Свінберна у стилізації сталих поетичних форм; розкрити роль ронделя як форми усвідомлення циклічності буття; вивчити світоглядно-художні засади творчості Свінберна як одного з новаторів модерної поезії; зробити порівняльно-типологічні зіставлення ідиостилю Свінберна-лірика і драматурга із відповідними аспектами творчості таких українських поетів, як Леся Українка, М.Вороний, П.Тичина, М.Рильський та ін.; виокремити параметри творчої індивідуальності поета на тлі сучасної йому англійської літератури; з'ясувати місце доробку Свінберна у вертикальному контексті деяких творів англо-американських модерністів.

Науково-практичне значення дисертації.

Результати дослідження можуть бути використані при написанні курсів історії англійської літератури другої половини ХІХ - початку ХХ ст., для підготовки лекцій та читання спецкурсу "Особливості розвитку англійської літератури рубежу століть", проведення практичних і семінарських занять у вузі.

Теоретична база й основні методи дослідження.

Робота ґрунтується на філологічному, типологічному та конкретно-історичному методах аналізу. Теоретичною основою дослідження є також досягнення сучасної теорії та історії літератури.

Апробація роботи.

За темою дисертації були виголошені доповіді на декількох республіканських наукових конференціях; видруковано їхні тези і статтю.

Робота обговорена на засіданні Відділу світової літератури та компаративістики Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України.

Структура дослідження.

Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та списку основної використаної літератури.

ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується вибір теми, визначаються її актуальність та наукова новизна. Формулюються завдання дисертації, характеризується її науково-теоретичне і практичне значення.

Перший розділ роботи "Свінбери у літературній критиці ХХ ст." є спробою виявити певну послідовність і внутрішню логіку оцінок творчості митця фахівцями у зв'язку із загальними тенденціями розвитку літературознавства.

Дисертант виділяє чотири етапи розвитку свінберніани, межі яких визначаються важливими художніми, текстологічними чи науковими публікаціями. Такими, зокрема, дослідник вважає елегію Томаса Гарді "Сплячий співець" (1910), видання повного зібрання творів Свінберна у 20-ти томах (1925 - 1927)¹, вихід у світ шеститомного видання листів (1959 -1962)² та подвійного числа журналу "Вікторіанська поезія" (1971)³, присвяченого творчості митця. Запропонований хронологічний підхід допомагає простежити динаміку і збагнути причини різних поглядів і оцінок у численних свінбернознавчих студіях. В основі кожного періоду виділено певні домінанти: біографічний підхід і психологічна школа, "нова критика" середини століття, систематизація естетичних засад поезії і поглядів Свінберна на завдання художньої творчості, спроби віднайти психоаналітичний чи міфопоетичний код для прочитання набутку письменника, різноманітні культурологічні підходи. Особливою багатогранністю, на думку дисертанта, вирізняється сучасний етап досліджень, присвячених творчості поета, які належать до різних літературознавчих шкіл. Серед них є структуралісти і постструктуралісти⁴, прихильники інтертекстуального аналізу та "нового історизму"⁵, логоцентричної та постмодерної школи⁶, послідовники феміністичних концепцій⁷, семіотик⁸. Очевидно, можна говорити, що

1. The Complete Works of A.C.Swinburne in 20 vols. - London, 1925-1927.
2. The Swinburne Letters. Ed.by C.Lang. - New Haven, 1959-1962.
3. Victorian Poetry. - 1971. - Vol.9. - No.1-2.
4. Morgan T. The Sun of Faith, the Shadow of Doubt. Language and Knowledge in Swinburne's Myth of Apollo//Bullen J.(ed.) The Sun is God. Painting, Literature and Mythology in the 19th Century.- Oxford, 1989.- Pp.125-158; Miller J.H. Victorian Subjects. - NY - London, 1990.
5. Harrison A. Victorian Poets and Romantic Poems. Intertextuality and Ideology.- Charlottesville, 1990.
6. Findlay L.M. "Who Hath Given Man Speech?": Swinburne, Myths of Origin, and Logocentrism//University of Toronto Quarterly.- 1990 - 1991.- Vol. 60.- Pp. 274 - 291; Snodgrass C. Swinburne's Circles of Desire: A Decadent Theme//Fletcher I.(ed.) Art and the 90s. - London, 1979.-Pp.61-87; Lerner L. Poetry as the Play of Signifiers//Essays in criticism.-1985.-No.35.- Pp.329-359.
7. Morgan T. Violence, Creativity, and the Feminine: Politics and Gender in Swinburne and Hopkins//Gender and Discourse in Victorian Literature and Art (ed. by A.H.Harrison and B.Taylor).- DeKalb, 1992.- Pp.84 - 107; Zonana J. Swinburne's Sappho: The Muse as Sister-Goddess//Victorian Poetry.- 1990.- Vol. 28.- Pp. 39 - 50.
8. Briesman L. Swinburne's Semiotics//The Georgia Review.-1977.- Vol.XXI.-Pp. 578 -597.

свінбернознавство стоїть на порозі якісно нового етапу, методологічною базою якого є постмодерні способи прочитання і вилучення літературних творів.

Другий розділ дисертації "Творчість Свінберна: художня концесія, поезика, жанри" починається аналізом стилізованих грецьких трагедій письменника. У підрозділі "Між залишеним і завойованим теренами" аналізується специфіка свінбернового образотворення, особливості ж художньої колізії "Аталанти в Калідоні" досліджуються у порівнянні з "Лісовою піснею" Лесі Українки.

Молодий Свінберн починає опрацьовувати стрижневий в його поетичному набуткові міф про спадкоємність поетів. "Аталанту в Калідоні" можна розглядати як один із проявів антифональної парадигми, що є типологічною ознакою поезики Свінберна. Протягом усього творчого шляху поет ніби удосконалював "систему відлуння". Майстер стилізації, у збірці "Вірші та балади" він продемонстрував цікаві зразки пародії, скажімо, псалмів чи бездоганні приклади літературного пастишу (з точки зору жанрології - сапфічна строфа, ритміки - 11-складник класичної елегії, стильо - французька мова середньовіччя) і в такий спосіб підтвердив власне творче кредо: у від-творенні форми - запорука збереження пам'яті віків, культурного надбання людства. Оповідь про Калідонське полювання теж можна розглядати як своєрідне відлуння, в якому вчуваються відгуки багатой культурної традиції, починаючи від Гомера.

На сюжетно-конфліктному рівні Свінберн іде за легендою Овідія (VIII розділ "Метаморфоз"). Суперечка стосовно вбитого звіра містить в собі нерозв'язний конфлікт драми. Мелеагр, з одного боку, і брати Алтеї - з іншого, репрезентують протилежне розуміння закону і порядку. Якщо для Мелеагра любов до Аталанти - це ідеальна ієрархія цінностей, то для братів Алтеї - загроза прадавній традиції. Досягнення ідеалу нерозривно пов'язано з порушенням закону природи - єдності матері та сина, - призводячи до болісного розриву між ними. Фатальна відданість привабливій і водночас неприступній Аталанті, таким чином, перетворюється на подвійну трагедію для Мелеагра.

На подібному конфлікті, на думку дисертанта, будується і "Лісова пісня" Лесі Українки. Художній простір драми-феєрії поділений на дві частини - світ людей і світ природи, вихідні стосунки яких носять опозиційний характер. Проте у Свінберна ця колізія веде до констатації розколу між старим і новим порядком, тоді як у Лесі Українки - до пошуків упорядкування, гармонізації стосунків людини з природою. Намагаючись знайти себе у гармонії зі світом людини, подолати конфронтацію "своїх" і "чужих", Мавка, мов ткацький човник, снує від одних до інших, переодягається і, врешті, переживає метаморфозу, внаслідок якої пізнає інше життя, де "кінець стає початком". До появи Аталанти Мелеагр перебував у гармонії з Алтеєю, ці тісні стосунки хор описує в термінах ехаристії. Проте Аталанта не пов'язана з циклічними станами природи, кохання

до неї змушує Мелеагра відмовитися від звичного модусу вієнді. Поняття модусу як рубежу, норми відіграє ключову роль і в трагедії Мавки. Так само як і Мелеагр, закохана в Лукаша героїня "Лісової пісні" переходить Рубікон встановленого закону. І Мелеагр, і Мавка, порушуючи норми, не визнаючи меж циклічно структурованого соціуму, немовби втручаються у життя чужої країни. В очах "населення" залишеної (у Свінберна) і завойованої (у Лесі Українки) території вони стають тими, ким були не знаючі латини іноземці для стародавніх римлян, а саме - варварами. Колоритно цей аспект вилучено саме в "Лісовій пісні", коли представники різних культур, сфер буття в процесі асиміляції вчать розуміти і вживати вокабуляр, який суперечить їх вродженим ідеологіям - варваризми.

Почуття любові, викликане красою Аталанти, символізує, на думку дисертанта, невимовний і складний комплекс проблем, вирішення яких виключає непевну суміш пристрасті та самовладання, свободи і закону. Конфлікт Мелеагра і братів Алтеї поглиблюється завдяки балансу сил, оскільки вони керуються різними мотиваціями. Зіткнення альтернатив перетворюється на тенети, до яких потрапляють Алтея, її брати і син. Життя Алтеї руйнується не стільки долею, скільки нею власноручно. Це перетворює жінку на провідний трагічний образ, чий спогади та спосіб сприйняття світу надихають хор, поглиблюючи колізю драми. Домінуюча риса Алтеї - її пам'ять. Те, що для героїв твору є їх пам'яттю, перетворюється для читача на алюзії, які виводять драму за межі конкретної ситуації, підказуючи широкі узагальнення щодо історичного досвіду людства (подорож аргонавтів за золотим рунсом, вбивство Медеєю своїх дітей). Подібні ремінісценції ілюструють один із найважливіших урків "Аталанти". Цей твір свідчить про загальнолюдський масштаб законів і повторень, які в різних модифікаціях багатьма мовами записані на сторінках великої книги життя.

Трагедія "Аталанта в Калідоні" вражає передусім на рівні ліричної організації. Повторюваність, циклічність проірич виявляється не в драматичному, а в ліричному елементі драми, в її мові. Свінберн виявив себе оригінальним майстром білого вірша, а в партіях хору розкрив дар довершеної ліричності й мелодійності. Образи гілля, квітів, плодів, вогню жаги повторюються, зливаються й імплікують одне одного. Побудована за принципом відлуння і метатези, художність "Аталанти" є, таким чином, запорукою єдності дії драми. Образність трагедії розвивається в двох площинах, перетин яких накреслює вектор розвитку драматичної дії. Кульмінацією образів твору є, як вважає дисертант, останній монолог Мелеагра, де мотиви сповелілої головишки, зими, ночі зливаються у контрапунктному фіналі. Жар голови та життя Мелеагра, яке розтануло, мов сніг, символізують оманливі спроби досягнути

трансцендентного ідеалу. Ці намагання лише підвищують швидкість згорання.

Відмова від перфекціонізму і нахил до агностицизму уявляються дисертанту провідними ідеями свінбернкової драми. Фатальна неминучість смерті, розщеплення плоті і духу людини виявляються єдиною істиною, яка доступна пізнанню. Песимізм свінбернкової трагедії переборюється незрівнянною музичною гармонією, чуттєвою радістю від самого процесу співу, насолодою від прекрасного. "Аталанта в Калідоні" тлумачиться в дисертації як міфо-поетичний твір, оскільки життя природи трансформоване в ньому за допомогою естетичного сприйняття художника слова. Це твір, в якому трагічне страждання людини облагогороджується естетичною красою.

У наступному підрозділі - "*На березі нового Патмосу*" - аналізується лірична драма "Ерехтея", де основу колізії складають, як і в "Аталанті", дві однічі проблеми людського буття: стосунки дитини з батьками та пафос патріотизму.

Простота сюжету підкреслює складність поєтики "Ерехтея", в якому всі дії і характери співвідносяться одне з одним, імплікуючи відповідності на іншому рівні буття. Подібно до бодлерівських "Відповідностей", одним з мотивів драми є гармонія та суголосність всесвіту. В англійського поета-міфотворця закон цілісності та співзвучності всесвіту відображено - за термінологією Л.Гінзбург - за допомогою "емансипації специфічних засобів віршування"⁹, а саме, ритміко-синтаксичних стосунків, поєднання найвіддаленіших смислових рядів завдяки принципу багатозначності слова, які, поряд з образною асоціативністю, є основними елементами поєтики символізму. Смислова напруга Свінбернкових образів твориться за рахунок стирання граней між соціумом і еством, розкриваючи в такий спосіб взаємопроникнення різних прошарків буття. Сприймаючи природу як живу реальність, автор змальовує її в нероздільній єдності зі світом людей.

На рівні дискурсу "Ерехтея" можна назвати розгорнутою метафорою "третьої хвилі". У ній виявляється індивідуальне авторське бачення світу, яке відбулося на сутності художньої проблематики твору, допомагаючи вислідити сюжетну колізію драми як конфлікт між природним життям і вічністю. Поет осмислює квінтесенцію людського буття, драматизм якого полягає у бажанні безсмертя і невідворотності смерті.

Цей конфлікт виявляється і в художніх образах трагедії. Метафоричні образи народження, росту, розквіту і відродження характеризують землю і афінян, недвозначно натякаючи на те, що Афіни символізують циклічне життя природи. Специфіка свінбернкового словесного образу перебуває в одному ряду з класичним визначенням символістської техніки, зробленим С.Малларме:

9. Гінзбург Л. О лирике. - Л., 1974. - С. 354-355

"Назвати предмет - значить знищити три чверті насолоди від поеми, яка твориться процесом постулового здогадування: навіть його образ - ось у чому мрія... У поезії постійно повинна бути тайна, і призначення літератури - а інших у неї немає - навіювати образи предметів"¹⁰. Впродовж всієї драми символічний метод стає ще раз відчутним.

Специфічною властивістю архітектоніки "Ерехтея" є тотожність різних колізій твору, яка зумовлюється не фабулою, а суттєвою музичною системою поєднання мотивів. Це допомагає визначити структуру драми за принципом пісенної організації. В "Ерехтеї" спостерігаємо одну з особливостей постового світобачення. Перед обличчям смерті людині може принести віху усвідомлення того, що її слова реалізуються в думках інших людей. Сама форма твору, де сплетено буття природи з вчинками людей і діями богів, свідчить про владу художнього слова над всесвітом, а наслідування жанру давньогрецької трагедії виявляється успішною спробою оживити буття стародавніх Афіні і обставин смерті Хтонії.

У передостанньому хорі драми "розливається змішане вино радісної і сумної пісні"¹¹: тут звучать минуле і майбутнє, мажорне і мінорне, епітафія і епіталамія одночасно. В образі пісні виявляється узагальнене уявлення Свінберна про призначення особистості та сенс буття (та й, зрештою, смерті) - перемогти природний закон завдяки вільному вибору вчинків, вписавши власний голос в партитуру "пісні пам'яті", тобто історії людства, цілісність і гармонійність звучання якої забезпечується поліфонічністю. Єдність суспільства, природи і людини сприймаються поетом у формі пісні, і його власна пісня не є творенням етіологічного міфа *ex nihilo*, а підкреслено виступає відтворенням інших міфів (спіграф, тематика, аллюзії, стилізація). Міфо-поетичне світосприйняття поета особливо відчутно відбилосся у специфіці творення дійових осіб, серед яких практично немає жодної пластично окресленої індивідуальності. Метою усіх героїв твору є вихід за постулати усталених істин, вони сягають безмежжя, і тому їх можна збагнути за принципом взаємодоповнення. Що більше їхні індивідуальності розчиняються одне в одному, один символ оновлюється в різних контекстах, то виразнішою стає художньо-епічна позиція автора: сенс буття людини - служіння, ек-статичність, жертва заради іншого.

У відтворенні художнього простору свінбернської імітації давньогрецької трагедії привертає увагу ідея переносу конфліктів космічного масштабу у внутрішній світ людини. Свінберн описує драматичні колізії як соціального, так і духовного життя людства у формі візій, одкровень. Умовним місцем

10. На рубежі XIX и XX веков.- Л., 1991.- С.166.

11. Selections from the Poetical Works of A.C.Swinburne.- NY, 1884.- P.74

кульмінаційної події "Ерехтея" постає мінлива смуга між морем і землею, "берег нового Патмосу"¹², як сам Свінберн охарактеризував особливості хронотопу поем Вільяма Блейка.

Героям цього твору невідомі високі безжалісні пристрасті персонажів "Аталанти в Калідоні". "Ерехтей" апелює до інтелектуально-розумових здібностей читача. Тому, коли "Аталанта в Калідоні" відбиває істинний дух трагедії, то "Ерехтей" є лише схематичною, формальною трагедією або, іншими словами, її "буквою". Специфіка хронотопу "Ерехтея" міцно пов'язана з особливостями характеротворення в драматичному творі.

Свінберновий "Ерехтей" є драмою примирення і злагоди на всіх рівнях поступового тексту, у якому різні сфери людського існування поєднуються в єдине ціле. Подібно до апокаліптичних візій Блейка, у цьому творі реальність складається з синестезичного сплаву протиріч і протилежностей, набуваючи форми ліричної багатоголосної пісні.

У третьому розділі - "Від удосконалення антифону до антифону буття" - зроблена спроба з'ясувати притаманні ліричним творам Свінберна особливості стилю, художньої мови, жанру і композиції. На прикладах низки віршів і, насамперед, збірки "Століття ронделя" (A Century of Roundels) досліджуються: способи виплумачення природи і дійсності; розуміння поетом місця творчої особистості в історії людства; специфіка перетворення і оновлення сталих формальних елементів літератури для надання їм індивідуально-неповторного характеру. Дисертант також обстоює тезу, що антифональний принцип становить одну з визначальних доміант творчої індивідуальності Свінберна.

У розділі окреслюються формально-змістові засади ронделя Свінберна і засоби досягнення когерентності специфічних властивостей цього жанру в його основних характеристиках - композиції, самотності образів і засобах художньої експресії. Свінбернова артистична манера оркестровки віршів виявляється у синестезичних образах, використанні точної рими та алітерації, каламбурах, оригінальній внутрішній римі, віртуозному володінні тристопними розмірами. Типовими елементами свінбернового ідиостилу є алітеративні й антистетичні словосполучення. Естетичне враження, яке ронделі Свінберна справляють на читача, втілено Т.С.Еліотом у вірші "Літлі Гілдінг": "Там кінець, звідки ми починаємо".

Антиперфекціоністські цінності та циклічне світорозуміння Свінберна, який, подібно до міфічного Орфея, не може не оглядатися на прекрасне минуле, втілено у формі ронделя. Формальною особливістю ронделя є, як сказано у дослідженні, "повернення на вихідну позицію". Отже, історично усталена

12. Swinburne. Poems and Prose. Ed. by R. Church. - London, 1940.- P.335

поетична форма, найочевиднішим аспектом архітекτονіки якої є колоподібність, виявилася конгеніальним засобом втілення міфологічного світорозуміння поета. Фундаментальний в системі свінбернового світобачення образ морських хвиль перетворюється на символ невинної плинності та мінливості космосу. Образ моря розкривається в пейзажній ліриці, наприклад, у "Мріях плавання", у серії ронделів "У Гернсі", "Шлях вітру". Тут поет оригінально розробляє вічну тему взаємозалежності людства з оточуючою його природою.

На тлі використання в "Еректі" ігрового елемента (стихоміфія, риторичні повтори, анадиплосиз), музичності хорів "Аталанти" (алітерації та асонанси хорів, граматична інверсія, анафори) та синестезичної образності "Фелісії" текстура пізніх ронделів Свінберна визначається ритмічною стриманістю, простотою лексики та превалюванням речитативу над наспівними інтонаціями.

Естетичний ідеал пізнього Свінберна знаходить свій вияв у намаганні ліричного героя його поезій зреалізувати колістичний погляд на стосунки людини і природи. Цей висновок можна підтвердити спостереженнями над особливостями художньої мови творів поета. Типовим елементом свінберново міфопоетики патнівського періоду є атрибуція екстатичних почувань стихіям природи. Ідея гармонійного співіснування суспільства з природою часто втілюється Свінберном через використання лексики, запозиченої із світу духовного життя людини (любов, надія, думки) для опису природи. Художній світ Свінберна не знає статичності, усе тут сповнено динамікою. Естетизація руху досягається, зокрема, завдяки частому вживанню дієслів, утворених від прикметників. Активне освоєння письменником світу перетворює властивості предметів на невтомну дію-процес подібно до того, як у художньому світі Свінберна фарби часто виконують роль не стільки об'єктивної реалії, що потрапила у фокус поетичного бачення, скільки дійових сил, які "забарвлюють" час і простір.

Характерно, що у пізнього Свінберна типово романтичний образ корабля змінюється на декадентський символ фатальної уразливості численних людських намагань влітати пафос романтики в життя. Рефрен ронделя "Шлях вітру", по-ексклізіастськи повертаючись на свої кола, в новому контексті розкриває ідеальні синкретичні стосунки людини і природи. Позбутися парадоксального катулівського світосприйняття *odi et amo* людина здатна лише приєднавшись до одвічної тайни космосу. Рідкісні миті найвищої насолоди набирають у поета форм зачарування і трансу, коли людина втрачає власне "я", перетворюючись на "хвилі моря, звуки пісні" (третій рондель "У Гернсі").

Експериментування із усталеними поетичними формами - явище в мистецтві одвічне. Українському читачеві відомі, наприклад, крім класичного ронделя в П.Тичини, іронічний вірш "Таблю" М.Вороного і його оригінальний "L'importu

gondel-double": Вороний грає з історично усталеною формою для досягнення іронічного ефекту. Важливою паралеллю до творчості англійського поета видається поезія М.Рильського "Тиша" (1919). Хоча автор визначив жанр вірша як рондо, за своїми формальними ознаками (строфічний об'єм і схема римування) він є "структурною" аллюзією на рондєлі Свінберна. Об'єднує їх постика колоподібного розгортання постичного лейтмотиву, коли головна смочія постулюється в ліричній "експозиції" і до якої, накопичуючи енергію нових контекстів, повертаються два рефрени, що перетворює твір на імпровізацію заявленої теми.

Єдність постичної збірки "Століття рондєля" як художньої цілісності досягається завдяки прийому, що у класичній трагедії називався антифоном. Різке протиставлення образів і понять Свінберн переносить на рівень усєї книги як тематично-жанрової єдності. Це можна підтвердити бодай спостереженнями над назвами творів. "Plus Ultra" має відповідником вірш "Plus Intra", "Смерть і народження" - "Народження і смерть", "Дисонанс" - "Гармонія". "Дві прелюдії" контрастують у тематичному плані. Перша поезія - зразок любовної лірики, друга - медитативної (мотив людського фатуму). У деяких рондєлях Свінберна розіграно захоплюючі діалоги, як, скажімо, у вірші "Час і життя". Естетичний ефект багатьох свінбернових поезій реалізується завдяки оригінальним репризам, в яких відлунюють назви, думки, постичні рядки, навіть окремі вірші.

В контексті творчості англійського письменника деякі поезії складають цикли, що мають колоподібну структуру. Так, Свінберн поєднує близькі назви творів з контрастними мотивами, вкладеними в однакову постичну форму. Два вірші "Баркінг Холл" (збірка "Затока", Channel Passage and Other Poems, 1899) слугують ілюстрацією того, як високо цінував Свінберн функцію художньої форми. В контексті його "антифональної постики" закономірним виглядає те, що вірш-привітання матері з днем народження відлунує не тільки в образах, а й у формі сїтафії (складна оригінальна 9-ти рядкова строфа).

Стилізації раннього періоду були першими кроками на шляху до пошуку Свінберном власної партії в багатоголоному хорі культури. Між експериментальними ліро-драматичними "Аталантою в Калідоні" та "Ерехтєєм" Свінберн адаптує і ритмічні малюнки давньогрецьких пам'яток, відтак виникають вірші з чисто "технологічними" назвами "Сапфічні строфи", "Одинадцятискладник" у першій серії "Віршів та балад". В такий спосіб Свінберн намагається взяти "ноту однієї тональності": його пісня наслідє задані розвитком культури форми - давньогрецькі, середньовічні чи фольклорні. Антифональний принцип, відлуння однієї пісні на звучання іншої є ядром і свінбернового міфу про спадкоємність поетів. Вперше постичний міф про наступність багатьох поколінь митців на повний голос прозвучав у другій серії

"Віршів та балад": спітафія "Ave Atque Vale", присвячена Ш.Бодлеру, "Сіріл Тернер", "Теофіл Готье", переклади з Ф.Війона. Починаючи з 1878 року, значна кількість свінбернових поезій за звучанням і провідними темами нагадують рекієм, вони створені в формі ліричного портрету про діячів культури минулого. У них Свінберн не тільки склав пошану митцям-класикам (В.Гюго, Д.Г.Россетті, Р.Вагнер) - у міфопоетичній формі поет висловив власну віру в безсмертну природу мистецтва.

Композиція, поряд з іншими формальними елементами, розуміється Свінберном як глибинний прояв змісту. Ідея тривалості культури у ронделях втілюється у поетичне слово завдяки використанню структурних особливостей жанру, поєднаних з композицією "продовження" інших мистецьких творів. Те, що Свінберн сприймав наступність європейської традиції у формі своєрідного "діалогу часів", засвідчує, крім епіграфу, також і рима "Старовинного ронделя". Цей твір "підхоплює" звучання твору Россетті, чий рондель розпочинався і закінчувався словом *death* ("смерть") так само, як і "Пісня, або Рондо смерті" Ф.Війона - французьким *mort*. Цей же образ лунає рефреном у Свінберна, а жанр передбачає, що рефрен є першим і останнім словом ронделя. Не доводиться сумніватися, що Свінберн оцінив новаторство французького поета середньовіччя, який першим в історії європейського віршу застосував повтор не цілого рядка, а одного слова.

Категорія прекрасного розкривається Свінберном за допомогою прийому, який в кіномистецтві називається "панорамуванням". "Фокус" його любовної, пейзажної лірики, ліро-драматичних творів рухається в горизонтальному, вертикальному і, так би мовити, інтернальному напрямках водночас. Панорамний ефект, що його досягає мистець, є проявом його холістичних поглядів на взаємостосунки людини і природи. Прийом, яким Свінберн "наводив" на Россетті фокус історичного бачення, гублячи його потім у панорамній перспективі, повторюється і в циклі "Минулі дні".

У свінберновій збірці 1883 року чим не найцікавішими з точки зору індивідуальної жанрової своєрідності є унікальні в історії англійської (а, можливо, і світової) літератури цикли ронделей, кожний з яких об'єднується назвою. До них, зокрема, належать "Три обличчя", "Ерос" і "Діалог". Ця експериментальна форма складається з трьох частин-ронделей, які створюють своєрідну ронделеподібну структуру. Поет змальовує людське життя не як дії відчужених одна від іншої фігур на кону буття, де природа виконує чітку функцію театрального задника, а як процес і дії, які є невід'ємною частиною і сутнісно залежать від стихійного стану всесвіту. В пейзажній ліриці пізнього Свінберна людство здебільшого постає лише крихітною часткою величюного дійства природи.

Розгляд формальних особливостей Свінбернових поезій і їх змістовий

характер свідчать про те, що різні елементи поезики ліричних творів митця породжують єдину, цілісну і гармонійну художню реальність. Поетика нерозмежованого і нероздільного художнього світу "Ерехтея", де стихії природи і людські постаті об'єднуються винятковим артистичним баченням митця, яке часом виходить за звичні межі сприймання себе й інших, актуалізується і в ронделях Свінберна. Стилізовану під античну трагедію драму, де одним із принципів поезики є оновлення символічного значення образів у різних контекстах, а строфи й антистрофи хорів звучать акордами своєрідної вагнерівської "вічної мелодії", дисертант вважає важливим етапом на шляху до створення поетом індивідуально неповторного літературного жанру.

Постаті Ріхарда Вагнера, очевидно, неможливо уникнути у четвертому розділі - "Поетична спадщина Свінберна у символістських і модерністських тенденціях англійської літератури". Зв'язок Свінберна з його сучасниками і письменниками наступного покоління досліджується шляхом аналізу деяких аспектів версифікації і таких елементів поезики його творів, як емблематичність описів природи, тенденція до взаємопроникнення різних видів мистецтва, техніка монтажу. У реферованому розділі визначається роль алюзій на Свінберна у вертикальному контексті деяких творів Т.С.Еліота, Дж.Джойса, Е.Паунда.

Поезія "Перед дзеркалом" (1866), поетичний парафраз Свінберна на тему картини Дж.Віслера "Симфонія у білому №2. Біла дівчинка" (1864), цікава тим, що ідея взаємопроникнення поезії та малярства поєднується тут із спробою вплинути в художньому слові візі афектованої саморефлексії. Холодні руки, стомлені уста блідої і привабливої богині із свінбернового "Саду Прозерпіни" (1866), статичність і засоби уособлення в описах природи, використання червоного кольору для відтінення безжалісної кровожерливої сутності стихій природи - всі ці особливості Свінбернної расподі, присвячений міфічній нареченій Плутона, відбилися на тональності та настрої циклу полонен Россетті "Прозерпіна" (1873-1877). "Хвала Венері" (1866) є непересічним твором у контексті визначальних тенденцій європейської літератури "кінця століття", зокрема, прагнення представників різних видів мистецтва вийти за їхні межі шляхом вилучення власного матеріалу в царині інших видів художньої творчості. Синтез поезії з малярством, який практикували прерафаеліти, Свінберн доповнює ще одним виміром - музичним, інтерпретуючи оперу Вагнера "Тангейзер". Для створення символічних героїнь автор вірша "Laus Veneris" послуговувався методом монтажу. Ерудиція Свінберна-медієвіста і знавця світової літератури сприяє створенню гранично штучного і синтетичного міфу. З приводу еклектичної художньої мови міфотворця справді можна стверджувати, що вона унікальна. Алюзія на Данте розширюється Свінберном - з точки зору літературної хронології - одночасно і в ретро-, і в перспективному напрямках

(алюзії на Есхіла і Шекспіра). Асоціативний метод, зв допомогою якого колізія в "Атланті в Калідоні" набуває позаісторичного виміру, в "Хвалі Венері" збагачується звертанням до літературної традиції. Вона обіймає античну Грецію, середньовіччя, Відродження, розкриваючи Свінбернове розуміння історії людства як циклічного повторення людських пристрастей і трагедій, що не піддаються змінам, незважаючи на хід літочислення. Першій випуск "Віршів та балад" закінчується не менш цікавим прикладом застосування поетом принципу монтажу, завдяки якому аналогії між різними культурами перетворюють літературний персонаж на символічну героїню. Поетичній манері "Маски цариці Вірсавії" (1866) притаманна тенденція до стилізації та пародії. Всі "маски" біблійної героїні - як традиційні, так і екзотичні - слугують уособленням фатальної краси цариці, прославляючи її божественну вроду. Змалювання зовнішності цариці втілює авторську стратегію надати Вірсавії статусу "вічного образу", однак не через багатозначність портретування, а завдяки "генеалогічному" зрізу персонажу. Новації в русі пошуків і експериментів Свінберна, Патера і молодого Ейтса доповнюють і збагачують прийом монтажу оригінальними художніми знахідками.

Образний лад "Покинутого саду" і "Саду Прозерпіни" допомагає вирізнити естетизацію процесу смерті та хворобливого до неї потягу як типологічної ознаки свінбернкової художньої концепції, що ріднить його з постами декадентського світовідчуття. Подібно до багатьох декадентів, митець порушує межу того, що вважається в сучасному йому суспільстві легітимним, "здоровим" і "пристойним", він описує насолоду, яку приносить отруєне вино богині смерті. На ліричному рівні поезії "Laus Veneris" конфлікт різних аспектів душі середньовічного лицаря (Венера - Христос, плоть - душа, хтивість - добродесність, ерос - агапе) набуває більш пластичної виразності завдяки вокальній паронімії. Близькі за звучанням слова (bitter-better), які посідають однакове місце в ритмічній хвилі строфи, посилюють прогиставлення язичницького і християнського світопочування. Для підсилення цієї ж опозиції у "Гімні Прозерпіні" Свінберн користується іншим різновидом паронімії - консонантним. Оригінальність прийому полягає в тому, що гра подібними за звучанням словами (breath-bread) прихована в інтертекстуальності. Відтак художню мову деяких його творів можна характеризувати як "метонімічне насилья" (Р.Барт), в основі якого - об'єднання різноманітних фрагментів, запозичених із тих сфер мови, які відокремлені нездоланими суспільно-етичними табу. Закінчення міракло "Маски цариці Вірсавії" допомагає виокремити ще одну стильову особливість свінбернових поезій - схильність до пародії. Свінберн вживає архаїчну лексику і типові для поезії Біблії паралельні конструкції. В такий спосіб він створює щось на зразок анти-псалму, в якому Давид немовби силкується переконатися Бога у

"вчності" всіх масок цього позачасового маскараду, виповідаючи Творцеві власні еротичні візії, що народжуються при спогляданні прекрасного виду Вірсавії. Через пародіювання псалму Свінберн позбавляє Книгу книг статусу священного одкровення. Подібна десакарлізація тексту Біблії (зокрема, Пісні над піснями) в "Анакторії" призводить до задирливого святотаттва. Так, у драматичному монолозі Сафо іконоклази поєднуються з безсоромністю відвертого опису лесбійства і садизму.

Однією з примітних рис поезії мистецтва межі століть були поглиблений інтерес і захоплення письменниками усталеними літературними формами. Спроби застосування твердих жанрових різновидів характерні для поезії символізму (стилізації жанру в літаніях Свінберна, Ш.Бодлера, А.Саймонза, наслідування структурних особливостей твердих форм у віланнях Дж.Джойса і В.Брюсова, цілі "Сім струн" Лесі Українки) підводять до висновку, що адаптація різних історично усталених стилів, а також поглиблена увага до структури мистецьких творів слугували засобом виходу за межі тимчасових реалій завдяки естетизації форми. Відтворюючи історію кохання Давида і Вірсавії, Свінберн користується "пам'яттю жанру" середньовічного міракло. Концепція фатального кохання як рушійної сили буття набуває надзвичайної виразності у "Хвалі Венери" завдяки формі твору, яку дисертант визначає як "інверсовану альбу": ніч з Венерою видається середньовічному лицареві безконечною - ця символічна ніч уособлює (ще й завдяки образу "коріння часу") трагічну історію людства. Версифікаційні особливості твору, що розкриває конфлікт поста з хрестоносцем, виразніше окреслюють сутність гріха Тангейзера, до якого призвело передусім естетичне почуття, так би мовити, середньовічного гедоніста, він обожає чуттєву красу. Недаремно він "розмовляє" мовою "Рубайт" (Свінберн йде за англійським перекладом Фітцджеральда, користуючись п'ятистопним ямбом зі схемою римування ААБА).

Підвалиною художнього світу, зображеного Свінберном у багатьох віршах, є не відтворення емпіричної реальності, а суб'єктивна ява. Так, інтроспективний монолог ліричного героя "Перед дзеркалом" увінчується смблсемою - образ троянди не викликає жодних психологічних паралелей, споглядання прекрасного виступає тут як аксіологічна категорія. У вірші "Росичка" (1866) автор відмовляється від однієї з романтичних конвенцій - використання пейзажу як складника психологічного паралелізму. Тут не виникає безпосередніх асоціацій між спогляданням природи та згадкою про кохану жінку, а створюється (завдяки амбівалентній образності, наприклад, "soft secret", "gentle days") лише настрої символічної сутності. Принципи обмеження естетичного сприйняття хвилюючими та дивними виявами, але такими, що лежать на поверхні явищ, Свінберн екстраполює на природу взагалі. Визнання епістемологічних обмежень,

накладених на людську самосвідомість якимись незбагненними законами, подибуємо і в "Терті" (1871), і у творах патівського періоду. Ретардовані медитації переконують ліричного героя в тому, що велич, сліпуча краса природи - це лише своєрідні сім печаток, які ховають велику загадку буття. Ліричний герой усвідомлює, що тільки суб"єктивна уява здатна творити красу і довершеність світу, екстаз від синкретичного злиття з природою спривчиняє його власною уявою, страх забуття переборюється лише завдяки силі авторської міфопоетики. Поет творить нову реальність за допомогою соліпсичного світорозуміння. Концепція світу і місця людини у ньому, послідовно втілена Свінберном у віршах і драмах протягом усієї творчості, дозволяє вирізнити його творче кредо як оспівування краси суб"єктивного світу індивіду. Висновок про те, що сутність об"єктивної реальності є цариною, яка не підлягає розумінню і осмисленню, складає основу естетського світобачення. Тому художнє освоєння і перетворення дійсності базується у Свінберна на описі вражень, які природа накладає на свідомість, на зображенні не стільки явища, скільки його ефектів у почуттях індивіда. Оригінальність свінбернової творчої програми сприймається більш виразно на тлі естетичних концепцій деяких з його сучасників. Дж.Рескін, центральна постать в англійському мистецтвознавстві XIX ст., зазначав, що справжня уява митця відтворює правду, бо справжнє мистецтво "завжди цікавиться тим, що приховане під маскою"¹³.

Свінберн, отже, "впадає" з кола сучасних йому вікторіанських умовностей. Сповідуючи суб"єктивістську й афектовану естетику внутрішнього бачення, що стверджує примат постової уяви, її істинність і художню правдивість, він наближається до іншого покоління європейських митців - до декадентів.

Символічні образи постають однією з жанрово-стильових ланок, які об"єднують мистецтво рубежу століть з модернізмом. Велими важливим фактором складної діалектики взаємодії новаторства і традиції дисертант вважає те, що, попри всі заяви модерністів про розрив з традицією, укладена Єйтсом всередині 1930-х років антологія "Сучасної поезії", починається з твору вікторіанця - нарису Патера про Леонардо да Вінчі. Творчість Свінберна, експериментатора, логофіла, міфотворця, збагатила й інтертекстуальну художню реальність Еліота, Паунда, Джойса. Міфологічними і літературними джерелами для створення персонажу Тіресія із "Безплідної землі" слугували Еліоту не тільки давньогрецькі твори. Вірш Свінберна "Тіресій" (1871) не лишився поза увагою Еліота, що підтверджується спостереженнями дисертанта над структурою і оґразністю двох творів. Проте однак ці поезії не просто повтори тих чи інших конструкцій або

13. Див.: Аппікві Г.В. Эстетика Джона Рескина и английская литература XIX века. - М., 1986. - С.77.

лексичних одиниць, а, головне, - літературна генеза образу Тіресія. Автор "Безплідної землі" використовує текст Свінберна як своєрідну сходинку до "Божественної комедії", адже "Тіресій" сповнений ремінісценціями саме дантового, а не давньогрецького чи римського тлумачення цього образу. Свінберновий вірш можна схарактеризувати як "посередника" між Еліотом і Данте (насамперед, 20-ю піснею "Inferno"). Аллюзія на Свінберна є одним із чинників спільної виразності та експресивності поста-модерніста - за допомогою компіляції елементів різних творів створювати жахливі та водночас блискучі за силою естетичного впливу образи. Ремінісценції з Данте перетворюють постаті клерків із лондонського Сіті ("Безплідна земля") на людські химери, заложників новітнього пекла.

Місце творчої особистості Свінберна у вертикальному контексті "Cantos" ("Пісні") Езри Паунда цікаве тим, що англо-американський автор поєднує асоціативний метод з реаліями поетової біографії. Він, на погляд дисертанта, дуже вдало користується цією художньою "стратегією", адже і сам Свінберн послуговувався такими ж прийомами. Скажімо, вірш *Ave Atque Vale*, в якому крилате латинське звертання-цитата набуває нового звучання, перетворюючи "сімейний контекст" епітафії Катутла на обстоювання концепції спадкоємності поетів, тяглості культурної традиції. Подібно до Свінберна, у "Піснях" LXXX і LXXXI Е.Паунд користується асоціативними прийомами для створення своєрідної художньої панорами історії англійської культури.

У висновках узагальнюються особливості зв'язку і складної єдності ідейно-художніх домінант творчості Свінберна з формально-структурними особливостями його поезики. Спостереження над особливостями художньої концепції та композиції драматичних і ліричних творів, специфікою стилю і способами образотворення дають підставу стверджувати, що в усіх елементах художніх творів Свінберні намагався втілити власне міфологічно-диалічне розуміння світобудови.

Прекрасне як естетична категорія втілюється митцем у стилізованих формах минулого, настроїв переважної більшості його поезій - елегійної, структура його художності - ронделоподібна, тобто концентрична. Аллюзії виступають у нього творчим засобом втілення ідеї вічності за допомогою блейківських "маленьких подробиць", натякаючи на повторюваність трагічних дилем особистості, які не розрізняють епохи *Anno ante Christum* і *Anno Domini*. Найвдалішою персоналізацією ідеї вічності Х.Борхес вважає образ змії, що кусає свій хвіст, "Уроборос", тобто "пожираючий свій хвіст". На думку дисертанта, "антифональна" художня концепція Свінберна-міфотворця втілилася у довершеній поетичній формі - особливості структури багатьох його творів можна умовно назвати композицією "уроборос", коли лейтмотив, провідна емоція постулюються в

ліричний "експлозії". До неї в міру накопичення енергії нових контекстів повертаються репризи, відгуки, рефрени, ремінісценції, які перетворюють твір на імпровізацію основної теми. Свінберновому поетичному почерку притаманний манера починати трагедію з п'ятого акту, коли мати на увазі класичні зразки світової драматургії. Ймовірно, композиція "уроборос" може слугувати одним із засобів дослідження зв'язку поезії Свінберна і модерністів.

Ідейна спрямованість драматичних і ліричних творів Свінберна, відбиваючи його анти-меліористичне світосприйняття, втілена оригінальними естетичними формами і засобами. Негативне ставлення до перфекціоністських ідеалів, які відбивали віру його сучасників у невіддільний прогрес і процес просування до нового і кращого в соціальній та етичних сферах, адекватно втілюється поетом у композиції "уроборос". Це стосується різних рівнів художньої виразності. Свінберн відмовляється від зображення природи як символу необмежених можливостей удосконалення внутрішнього світу чи умов життя людини. Скажімо, образ моря виступає символом циклічної структурованості всесвіту. Поет надає перевагу тим жанрам, які будуються на повторах і репризах (рондель), чи вводить рефрени у сталі форми (альбу). Митець постійно використовує своєрідні "дублі": добираючи парні епітети на засадах сифонії, він викликає відчуття єдності існування, якими б різноманітними не видавалися емпіричні прояви буття. Глибина його ліро-драматичних творів, образна побудова за принципом метастези втілюють цю ж художню концепцію. На рівні жанрово-тематичної когерентності поетичних збірок "дублями" виступають жанрові пари, назви поезій тощо.

Естетизація руху у творах Свінберна істотно відрізняється від умовностей пост-романтичної поезії, зокрема А.Теннісона і Р.Кіплінга. Образом корабля як визначального елемента неоромантичної міфологеми мандрів - пізній Свінберн протиставляє образ уламків корабля, що виростає до символу краху ренесансного ідеалу. Важливим компонентом холистичного світопочування Свінберна є ідея одвічного колообігу життя і смерті в природі як витoku гармонії.

Публікації за темою дисертаційного дослідження:

1. "Аталанта в Калідоні" А.Ч.Свінберна//Слово і час.-1994.-№2.- С. 73 - 78.
2. Творчість А.Ч.Свінберна в курсі зарубіжної літератури//Використання спадщини забутих і повернутих діячів науки та культури в навчальному процесі педагогічного вузу та школи. Тези республіканської міжвузівської науково-практичної конференції.- Рівне, 1991.- С. 180-181.
3. Леся Українка і А.Ч.Свінберн//Леся Українка. Особистість. Творчість. Доля. Тези доповідей та повідомлень на міжвузівській науково-методичній конференції, присвяченій 120-річчю від дня народження Лесі Українки.-

Луцьк, 1991.- С. 96-97.

4. В.Б.Єйтс і "Молода Муза": у пошуках втраченої пам'яті// "Молода Муза" і літературний процес кінця ХІХ - початку ХХ ст. в Україні і Європі. Тези доповідей наукової конференції.- Львів, 1992.- С.78 - 80.
5. Християнські обертони в поезії А.Ч.Свінберна//Християнські сюжети та образи в художній літературі. Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції.- Житомир, 1993.- С. 10-11.
6. Деякі думки з приводу загальноєвропейського контексту творчості Л.Українки //Леся Українка і сучасність.Тези доповідей і повідомлень міжнародної науково-теоретичної конференції. - Одеса, 1993.- С.14-16.

SUMMARY

Gon O.M. "Swinburne's Poetic Heritage in the Context of Creative Search of English Artist at the Turn of the Centuries".

The dissertation submitted for scholarly degree of candidate of philology in specialization 10.01.04 - Foreign Literature, at T.Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 1995.

The thesis is the first attempt in Ukrainian literary criticism to make an assessment of the ideological and artistic make-up of Swinburne's identity as poet and playwright. It examines poetics of the lyrical tragedies, and in particular - singularity of conflict, style and imagery of *Atalanta in Calydon* as well as ingenuity of time and space, correlation between symbolist technique and artistic ideas in *Erechtheus*. The dissertation purpots to interpret Swinburne's innovation in literary imitations of traditional poetic *genres*. It analyses the role of roundel as a means the poet employs to apprehend the cyclic structure of the universe. Specificity of composition of Swinburne's lyrical works is treated in the context of English art at the turn of the centuries. English bard's stylistic idiosyncrasies are compared with those of a number of well-known Ukrainian poets. The author identifies the place of Swinburne's artistic heritage in the vertical context of some Anglo-American modernists' works.

АННОТАЦІЯ

Гон А.М. Поэтическое наследие Свинберна в контексте творческих исканий английских деятелей искусства конца XIX - нач. XX ст.

Диссертация на соискание научной степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.04 - Литература зарубежных стран, Институт литературы им.Т.Г.Шевченко НАН Украины, Киев, 1995.

Защищается рукопись, в которой впервые в украинском литературоведении исследуется идейно-художественное своеобразие творческой индивидуальности

Суинберна-поэта и драматурга. Анализируется поэтика лирических трагедий писателя, в частности, - особенности художественного конфликта, стиль и образность "Аталанты в Калидоне", а также специфика хронотопа, соотношение техники символизма с художественной концепцией "Эрехтея". Определяется новаторство Суинберна в стилизациях твердых поэтических форм. Исследуется роль ронделя как способа осмысления поэтом цикличности миропорядка. Специфика композиции лирических произведений Суинберна анализируется в контексте английского искусства конца XIX - нач. XX веков. Проведены сравнительно-типологические сопоставления идиостилия английского барда с соответствующими аспектами творчества ряда известных украинских поэтов. Определяется место творческого наследия Суинберна в вертикальном контексте некоторых произведений англо-американских модернистов.

Ключові слова: трагедійний персонаж, антифон, рондель, композиція "уроборос".

Голє

Підписано до друку 23.03.1995 р. Об'єм. І. С. Формат 60x84 1/16.

Друк офсетний. Тир. 100. Зам. 100. Безплатно.

ДІД УДПУ ім. Драгоманова, Київ, Пирогова, 9.

AB 32.677

AB 32.677